

Pirmieji partizanų būriai Lietuvoje

Atkelta iš 3 p.
tus. Į miliciją pirmiausia buvo priiminėjami kariuomenėje tarnavę vyrai, o į partizanus pradėjo stoti jaunimas ir bolševikų nuskriaustieji ūkininkai. Partizanai dėvėjo savo drabužius, avėjo savo avalynę. Jie maitinosi savo ar gyventojų suneštu valgiu, patys apsiginkluodavo ir jodinėdavo savo nuosavais arba gyventojų paskolintais arkliais. Partizanai tarnavo be jokios algos, tuo tarpu kareiviai gaudavo iš vyriausybės algą, visą išlaikymą ir, svarbiausia, buvo valdžios apginkluojami. Pradėjus partizanams slapta ginkluotis, ūkininkai jiems parduodavo ir skolindavo turimus paslėptus ginklus. Jei jų nepakakdavo, tai Vaškų, Klovainių ir Pašviniio valsčių partizanai supirkinėdavo ginklus iš gyventojų palei Gubernijos- Paakmenės geležinkelio ruožą, nes šie buvo išsimainę daug ginklų už maisto produktus iš atitraukiančių vokiečių. Taip sunkiai įgytus ginklus laikyti buvo labai pavojinga, nes bolševikai, grasindami mirtimi už neklausymą, buvo įsakę atiduoti visus ginklus. Todėl ginklus reikėjo slėpti net nuo savo šeimos narių, kad šie netyčia neprasitartų. Ginklai buvo slapstomi įvairiose slėptuvėse ir kitais būdais.

Kovas su bermontininkais partizanai pradėjo 1919 metų rudenį. Tuo laiku buvo susiorganizavusi Šaulių sąjunga, kuri iš dalies ir buvo perėmusi vadovavimą partizanų veiklai. Kovoje su bermontininkais vieni partizanai veikė fronte, kiti prieš užnugaryje. Fronte veikusieji buvo pavaldūs kariuomenės vadovybei ir uždavinius daugiausia gaudavo iš ka-

riuomenės dalinių vadų. Fronto užnugaryje veikiantys partizanai gaudavo uždavinius iš Šaulių sąjungos centro valdybos. Šaulių ir miesto apylinkės sąjunga 1919 m. lapkričio mėn. Šiauliuose įsteigė Laikinąjį partizanų štabą, kurį sudarė V. Požėla, K. Bielinis, ir R. Skipitis. Vėliau pastarąjį pakeitė S. Lukauskaitė- Jasaitienė, kuri buvo štabo reikalų vedėja. Šaulių sąjunga Šiaulių apylinkėje pradėjo organizuoti daug anksčiau, bet partizaninės kovos su bermontininkais prasidėjo tik lapkričio mėnesį, kai partizanų štabas įsikūrė Šiauliuose. Partizanai veikė mažais 5 - 30 asmenų būreliais. Jie žvalgė ir rinko žinias apie priešą, kurias teikė Lietuvos kariuomenės vadovybei, gynė vietos gyventojus nuo plėšikavimų, ardė priešo ryšio tinklus. Mūsų kariuomenei puolant 1919 m. spalio 21-23 d. (Radviliškio kautynės) Šiaulių ir apylinkės bermontininkai ryšio neteko. Ties Bridais ir Papile buvo sugadinti geležinkelio tiltai, puldinėjami priešų traukiniai. Bermontininkams traukiantis, partizanai sudarė laikinąją vietos administraciją, atvykus kariuomenei buvo įsteigta pastovi administracija. 1919 m. gruodžio 15 d. Laikinis partizanų štabas buvo likviduotas.

Pasvalio partizanai organizuoti pradėjo 1919 m. spalio mėn. pabaigoje. Pasvalio partizanai buvo pavaldūs kariuomenės vadovybei. Jiems vadovavo karo komendantas karininkas Vegelis ir karininkas Gudelis. Jie veikė fronte kartu su Pasvalio batalionu. Svarbiausieji susirėmimai su bermontininkais buvo Kupreliškyje - 1919 m. spalio 11 d., prie Alžės miestelio - spalio 15 d., prie Biržų - lapkričio 10 d.,

► Nukelta į 5 p.

Partizanai gynė kaimą nuo sribų

Vytautas Simonavičius

Sovietinių okupantų sukurtas iš tautos atplaišų sribynas, žiauriausiomis priemonėmis naikinęs lietuvių tautą, įėjo į Lietuvos istoriją kaip niekingiausias okupanto įrankis. Žemo intelekto, mažaraščiai, daugiausia asocialūs, gavę ginklą ir neribotą valią, teisę plėsti, kankinti, žudyti, sribai kaip maras užplūdo Lietuvos kaimus. Prisimenu kai kuriuos sribus, kurie okupanto kalbos nemokėjo, tačiau bjauriausių triaukščių-keturaukščių keiksmažodžių kaipmat išmoko. Kadangi sribų vadai buvo rusai

čekistai, turintys nemažą „kovos su buržuais“ stažą, ne tik nedraudė sribų siautėjimo, priešingai, skatino: lai lietuvius naikina lietuviai, o MGB-KGB čekistai tarsi niekuo dėti... Rusiškos kilmės sribo vardą Justas Paleckis bandė pakeisti „liaudies gynėju“, tačiau jis neprigijo; sribas liko sribu, pasibjaurėjimą, panieką ir pasmerkimą keliančiu vardu iki šių dienų.

Prisimenu 1946-ųjų žiemą. Molėtų sribų būrys, siautėjęs, apiplėšęs ne vieną Bijutiškių kaimo gyventoją, bruko žmonėms bei klijavo ant namų sienų

plakatus, raginančius žmones eiti balsuoti rinkimuose. Kai tie plakatai naktimis buvo nuplėšiami, sribai žmonėms grasino, stengėsi įvaryti baimę, jausdavo pasitenkinimą, jei žmonės jų bijodavo (plėšrūnams būdinga savybė gyvūnų pasaulyje). Įėję pas gyventoją, pirmiausia surikdavo: „Kur slepi banditą?!" Jei moterys ir vaikai iš išgąščio pravirkdavo, sribas pasijusdavo galingas esąs.

Bijutiškių kaimo žmonės slėgė nuolatinę sribų baimę. Apylinkėje veikęs partizanų būrys nusprendė gelbėti kaimą nuo sribų teroro. Partizanai Vėtra, Plienas, Putinas ir kiti ryžosi prievartautojus pamokyti. Kai kaimo siautėjusius sribus vakarop į Molėtus vežė priverstas ūkininkas A. Bužinokas (ūkininkui A. Trimoniui pavyko atsipirkti samagonu), ties Rupiškio molio karjeru su grioviuose paruoštais kulkosvaidžiais jau laukė partizanai. Kai girtais balsais traukiant „Katiušą“ sribai priartėjo, partizanai paleido šūvį. Išgąsdinti sribai puolė į abipus kelio esančius griovius, kur jų laukė paruoštų kulkosvaidžių ugnis. Visi sribai buvo nukauti. Sribai po šio įvykio vengė lankytis Bijutiškio apylinkėse.

Partizanai „atsaldydavo“ sribus nuo savivalės ir teroro kaimuose. Jei ne čekistų gausi kariauna, partizanai kaimus nuo sribų būtų apgynę.

Skuodo sribai 1946 m. rinkimų kampanijos metu